

Рівненський державний гуманітарний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ**

Збірник наукових праць

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 1

Рівне – 2010

ББК 81.2
А – 43
УДК: 81'243

Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1. – Рівне: РДГУ, 2010. – 152 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Мороз Людмила Володимирівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович

– професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор Рівненського державного гуманітарного університету;

Вокальчук Галина Миколаївна

– доктор філологічних наук (Національний університет „Острозька академія”);

Гороть Євгенія Іванівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Архангельська Алла Мстиславівна

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищенко Олег Володимирович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шульжук Каленик Федорович

– доктор філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Оляндер Луїза Костянтинівна

– доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Павлова Ольга Іванівна

– кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Терещенко Тетяна Вікторівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Адах Наталія Арсенівна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна

– кандидат педагогічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна

– кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №5 від 25.12.2009)

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

стає очевиднішим. Як влучно зауважує один з сучасників, "The story of 19th century American biography-not just the now forgotten texts but also the writing, publication, and reading of them –remains significant, for it illuminates the ways, nineteenth century American culture worked: how people explained, debated, and transformed the meanings of individual character and national identity"[6, .319].

ЛІТЕРАТУРА

1. Колесникова Н.Б. Литература Великобритании и США.- М.: МАКС Пресс, 2000.-299с.
2. Робсон А.Н. Литература Древней Руси в литературном процессе средневековья X-веков.-М.:Наука,1980.-176с.
3. Altick R. D. Lives and Letters. A History of Literary Biography in England and America.-N.Y.: Alfred A. Knopf, 1965. - 438p.
4. Emerson R. W. Essays - BiblioBazaar, 2009.-252p.
5. M. Winship. American Literary Publishing in the Mid - nineteenth Century. -Cambridge University Press, 2003. - 268p.
6. Scott E. Casper -Constructing American Lives: Biography and Culture in the Nineteenth Century.-The Univ. of North Carolina Press, 1999.-456p.

Резюме. Стаття посвячена дослідженню особливостей ранньої американської документальної літератури, її генезису, специфіки національних характеристик, і впливу англійської літературної традиції на формування національної документальної літератури США. Розглядається жанрове різноманітність документальної літератури 19 століття, особливості її виникнення і розвитку в епоху літературного романтизму і зародження реалізму.

Ключевые слова: національна література, документальна проза, біографічне творчество, історическа фігура.

The summary. The article deals with the peculiarities of early American documentary literature, its history, specific national characteristics, and the influence of English literary tradition on the development of the national documentary literature of the USA. It also touches upon the main genres of the 19th century documentary literature, and peculiarities of their origin and development in the epoch of literary romanticism and the rise of realism

Key words: national literature, documentary prose, biographical activity, historical figure.

Одержано редакцією 28.10.2009

УДК: 821. 112. 2-311. 1. 09

Л.В. МОРОЗ

ОСОБИСТІСНИЙ ПОШУК ЖИТТЄВИХ ЦІННОСТЕЙ У РОМАНІ «ТРИУМФАЛЬНА АРКА»

Резюме. Стаття присвячена дослідженню особистісного пошуку життєвих цінностей у романі «Триумфальна арка» Е.М. Ремарк. Розглядається автором емігрантська тема, яка є вершиною висвітлення даної тематики.

Ключові слова: емігрантська тема, ракурс, емігрант, суспільні цінності, духовний зміст.

Е.М. Ремарк належить до тієї кагорти митців, творча і життєва доля яких віддзеркалює складну і суперечливу епоху ХХ століття.

Проблема дослідження особистісного пошуку життєвих цінностей у романі «Триумфальна арка» знайшла відображення у працях багатьох науковців. Так, вивчення творчого процесу письменника знаходимо у працях В.Девекіна, Д.Затонського, І.Фрадкіна, Т.Мотильової, Л.Виготського та ін.

Творчість німецького письменника Е.М.Ремарка належить до якісно нового літературного напрямку літератури «втраченого покоління», що з'явилося у 20-30-х роках ХХ ст.

Перша світова війна, що пронеслася над Європою страшним буревієм, не просто забрала життя мільйонів, породивши безліч людських трагедій, вона ще й невиліковно травмувала мільйони юнацьких сердець. Переважна більшість юнаків, котрим волею долі судилося стати учасниками війни, вважали себе захисниками кращих надбань людства від його лютих ворогів. Знадобилися страшні воєнні будні, аби молодь прозріла, побачила і зрозуміла, що величні слова і гучні гасла – це лише фальшиве прикриття, лаштунки, за якими криється справжнє цинічно-жорстоке хижацьке ставлення до людини і людського життя.

Метою даної статті є аналіз особистісного пошуку життєвих цінностей у романі Е.М.Ремарк «Триумфальна арка».

Отже, завданнями нашої статті стали:

1. Проаналізувати взаємодію героїв і подій роману Е.М.Ремарк «Триумфальна арка».
2. Описати художні методи твору з метою індивідуального стилю автора.

Емігрантська тема яскраво втілена в романі "Триумфальна арка". Дві основні актуальні тенденції роману — антифашистська й тема особистісного пошуку втраченої основи життя — тісно злиті в єдиному потоці художнього оповідання, у взаємодії героїв і подій.

Тип великого французького чиновника, що відає справам біженців, відображений автором у образі Леваля, що втілює зрадницьку й лицемірну тактику уряду Петэна. Леваль займається вистежуванням емігрантів,

які таїлися від гестапо в Парижі, кидає їх у в'язниці, висилає з країни, тому що в цих утікачах є політична небезпека. У той же час Левали та їм подібні вільно впускають у Францію нацистів, створюють умови для діяльності фашистських катів типу Хааке. Адже останній прибуває в Париж безсумнівно з якоюсь офіційною місією і притім зовсім легально.

Усе це зазначено в двох коротких, але дуже виразних зустрічах Рафіка могутнім Левалем. Гострі сюжетні ситуації безпосередньо зіштовхують мисливця й жертву. Уперше Равік «особисто» знайомиться з Левалем, коли той лежить перед ним «купою безформного м'яса» на операційному столі й не знає, що його оперує один із тих емігрантів, за якими він полює. Незвичайна ситуація розуміється тим що Равік робить складні операції замість бездарного Дюрана після того, як було хворих приспано. Беручи з пацієнтів величезні суми, Дюран платить Равіку незначну частину, вважаючи це цілком природним. Ніхто з його колег не обурюється, не бачить у цьому нахабного використання безвихідного положення емігранта. Сцена в операційній залишає сильне враження. Ремарк показує хірурга-майстра, майже віртуоза, що чудово володіє своїм мистецтвом. Лаконічно й точно пише про це автор: «Він продовжував оперувати. Ювелірна точність хірургічного ножа. Професійне відчуття чіткого розрізу. Черевна порожнина... і т.п.» [6, 77]. Міркуючи про свого пацієнта, Равік оцінює Левала як одного з тих, хто вершив у той час долі народу. Ремарку зрозуміло, що в основі політики Левалей лежить пряме зрадництво народних інтересів, тому що не біженці-антифашисти є небезпечними для країни, а нацистська орда, що наближається до Франції.

Друга зустріч героїв відбувається в інших, не менш характерних умовах: бадьорий і вилікуваний Леваль допитує арештованого Равіка. Ремарк майстерно будує діалог, загострюючи ситуацію, з упевненістю Левала, що його оперував Дюран. Кожне слово Левала у цьому діалозі – неправда. Усі твердження і докази мають зворотний сенс. Ремарк історично правдивий і точний у художньому утіленні цього факту.

Ремарк користується вже знайомим художнім методом розкриття трагічного через повсякденне, їхнього зіткнення, створенням навмисних контрастів. У буденних життєвих картинах показано приниження особистості, що досягла порогу розпачу, межі людського терпіння, за якими починається порок, перекручення нормальної психіки, духовна злиденність. Хірургічна клініка, де таємно працює Равік, — це ціле море страждань. Соціальні причини трагедії маленької людини відчутні в описі кожної приватної покаліченої долі: Равік зіштовхується з напівзлидними модистками, бідняками, що вмирають від туберкульозу, і т.д.

Як і в «Трьох товаришах», щирозердечна драма героя розігрується на прозаїчному тлі паризьких буднів, нічних ресторанів, барів, мебльованих кімнат. Равік гостро переживає розчарування в любові, безраднісної, що не дає йому розради.

Надалі в розкритті емігрантської теми звучать знайомі мотиви: без документів, під вигаданими іменами, у вічному страху перед поліцією туляться німецькі біженці в брудних і підозрілих готелях Парижа. Це низка страждальців.

Тема мистецтва і богорозуміння, мабуть, уперше звучить у «Тріумфальній арці», згодом широко розвивається у творчості письменника. Уже тут намічається характерний ракурс її розкриття: через відношення до мистецтва подається характеристика персонажів.

Усе це відбувається біля підніжжя Тріумфальної арки, що уособлює урочистість національних перемог. Як символ колишньої величі здіймається зона над Парижем, як німе викриття того, що діється навколо й знаходиться в трагічному розладі з її величною символікою. Не переможні фанфари чути в повітрі, а розкати війни, що наближаються, несуть зрадництво, поразки. Образ Тріумфальної арки з'являється в останніх рядках роману, її зникнення в п'ятьмі ночі, куди відвозять арештованих емігрантів, ніби символізує безславну долю країни, проданої й відданої своїм урядом. В епізоді зазначено момент офіційного оголошення війни.

Ремарк взагалі охоче використовує символіку, характерну німецькому антифашистському роману 30-40-х років. Тут вона ніби має подвійний характер, переслідуючи мету викриття буржуазного французького уряду і фашистської чуми, що насувається. Усе це символізовано в барвистій картині великосвітського балу-маскараду, у якому довелося взяти участь Равіку.

Як бачимо, активне соціальне тло роману найтісніше злито з фігурою головного героя. Равік постійно зображується на цьому конкретному й живому тлі, воно — частка життя Франції в переддень вирішальних світових подій, один з тисячі антифашистських емігрантів, що розділяють у всьому їхню долю; три місяці він проводить у швейцарській в'язниці, біжить, повертається у Францію, де знову живе й працює нелегально, знову арештований при вступі гітлерівських військ у Париж

Доля Равіка характерна й в особистому плані. Любов до Жоан хоча й виводить героя із заціпеніння, але ні заспокоєння, ні щастя не приносить. Для Локампа любов до Пат багато в чому була порятунком, притулком від суєти світу. Для біженця-антифашиста все інакше, і не тільки тому, що Жоан примхливо химерна і т.п. У Равіка не може бути особистого благополуччя: занадто хитке й небезпечне саме його існування. Равік признається в цьому Жоан: «Я живу у Франції нелегально... у мене немає документів. От чому я ніколи не зможу... одружитися якщо покохаю. Для нього потрібні посвідчення й візи. У мене їх немає. Я навіть не маю права працювати. Хіба що таємно».

Зовнішні типові ознаки життя німецького емігранта, перипетії особистої драми не вичерпують значення образу Равіка. Як автор німецького антифашистського роману Ремарк усе з більшою послідовністю втілює у своїх творах одну з типологічних якостей цього жанру: відношення до фашизму стає для нього основним критерієм суспільної цінності особистості, її духовного змісту. Набагато глибше в порівнянні з попередніми

книгами поставлена тут проблема громадського обов'язку особистості, яка опинилася у визначеній історичній ситуації – перед обличчям фашизму.

Герой Ремарка — людина активної доброти, його любов і жаль до людей більш глибокі, ніж є у Штайнера. Як зазначалося вище, він рятує багатьох, хто потрапив у біду. Ремарк створює образ людини талановитого, гуманного й мужнього героя.

Гуманізм Равіка закономірно поєднується з його активною ненавистю до фашизму, герой не може забути минулого, воно тяжіє над ним, його переслідує той самий сон: «він знову в Німеччині, гнаний, зацькованими катами кривавого режиму, що узаконив убивство...» [2, 9].

Мотив спогадів — один із наскрізних у романах Ремарка. Через спогади розкривається в герої його минуле, його напрям думок, симпатії й антипатії.

Зокрема, про передісторію Равіка читач довідається з його спогадів, що відносяться до 1933—1934 років. Його допитували в гестапо, били до крові, у ці роки загинула доведена до розпачу Сибіла. Спогади нерідко утворюють основу внутрішнього монологу героя, що, однак, міркує й над сучасністю, постійно зіставляючи минуле із сьогоденням.

Епізод убивства Хааке — кульмінаційна вершина роману, і розроблений він дуже докладно. Равік довго обмірковує свій крок, намагається теоретично його осмислити, довести доцільність й користь свого одиничного протесту. Внутрішні монологи Равіка несуть велике ідейне навантаження і є багато в чому міркуваннями самого письменника, що відбили певні сторони його антифашистської концепції з її сильними і помилковими сторонами. Герой Ремарка, безсумнівно, бачить неспроможність соціальних законів життя.

Сцена двоюбою Равіка з гестапівцем і її епізоди вносять істотно нові акценти в розкриття антифашистської теми. Примітний і весь хід міркувань Равіка, пов'язаних з убивством ката, кінцеві висновки героя і сам його вчинок. Спочатку Равіка мучить сумнів, чи варто знищувати одну людину, адже Хааке «один із сотень тисяч схожих один на одного підлих убивць. Одним менше...» [6, 118]. Проте відразу ж виникає різкий поворот думки героя, що приводить його до зовсім іншого висновку: «Вони й розперезалися тому, що люди втомилися й нічого не хочуть знати, тому що кожний повторює: Мене це не стосується. От у чому справа! Одним менше? Так, нехай хоч одним менше!» [6, 118]. Автор приводить героя до важливого висновку: «І отут він остаточно зрозумів, що вб'є Хааке, тому що це не тільки його особиста, маленька справа, але щось набагато більше – початок...» [6, 118]. Саме в цих словах вирізнена проблема особистої відповідальності кожного німця за злодіяння фашизму, ідея користі будь-якого внеску в загальну боротьбу, заявка на більш глибоку в громадянському змісті роль особистості, ніж уміння просто вистояти й уціліти. Равік намагається погодити свій вчинок і з тим, що відбувається у світі: «Щоночі вбивають багатьох».

Палають міста, десь за колючим дротом стогнуть євреї, чехи гинуть в лісах. горять китайці, облиті японським бензином, над концентраційними таборами свистить бич смерті» [6, 118].

Вбивство Равіком Хааке не можна розглядати як особисту помсту. Герой знищує в його обличчі не тільки свого ворога, але насамперед фашистського ката й убивцю, на рахунок якого не одна жертва. Чим більше думає Равік про відплату (навіть у моменти побачень із Жоан перед ним миготить тінь замученої Сибіли), тим більше зміцнюється в думці про те, що мстить не за себе, що рішення його набагато більш значне, чим просто особиста помста. Не випадково в передбачуваному діалозі, що не відбувся з Хапке, Равік ставить за провинку гестаповцю «катування, страждання й смерть тисяч людей, згадає товаришів, замучених лише за те, що вони були демократами й католиками, а не нацистами, були супротивниками війни й бомб а не вірили в те, що Фюрер — новоявлений месія». Очевидно, що антифашистській дії Равіка автор надає набагато більш визначений і глибший зміст, чим помсті товаришів за Ленца й несподіваному запеклому вчинку Штайнера. Герой намагається виправдати й утвердити себе як особистість, що діє в умовах запеклої боротьби народів проти фашизму. Нехай ці дії обмежені, але він «цим актом по-своєму, як борець-одиначка прилучається до антифашистської боротьби».

Сама сцена вбивства захоплює реальністю опису, скупую, але продуманою й виразною деталізацією кожного жесту Равіка, кожного його руху, передачею зміни його думок. Він нічого так і не встиг висловити кату, усе вийшло інакше, чим він припускав. Несподіваний стукіт упалого револьвера, людина, що показала на галявині, яка мчить від місця розправи, автомобіль Равіка усі ці подробиці роблять сцену напруженою, динамічною. Детективний елемент підпорядкований тут ідейно-важливій задачі, художньо розкритої в загостреній ситуації: лікар-гуманіст, що врятував безліч життів, людина діяльного добра робить вбивство й вважає цю акцію справедливою.

А. Антковіак визнає, що вбивством ката Равік зробив послугу антифашистському руху, тому що Хааке прибув у Париж і визначеним завданням. М. Рудольф хоча і з застереженнями, але признає, що вчинок Равіка «усе-таки варто розцінювати як антифашистську акцію», однак не відзначає активності антифашистських настроїв Равіка, його почуття ненависті, обвинувачуючи його в байдужості й нігілізмі. Обидва критики праві в тім, що розправу Равіка розглядають як дію одинака, що не зумів примкнути до організованих рядів антифашистів. Дійсно, Равік залишається на позиціях сильного одинака, що вступив у боротьбу з ворогом один на один. Правильно й те, що, за словами Антковіака, вчинок Равіка не мав для нього «ніяких людських, духовних, вирішальних наслідків» [1, 10]. Через кілька років Равік з'явиться на сторінках останнього роману Ремарка «Тіні в раю» (1970). Це буде, як і раніше, сильна й мужня людина, талановитий хірург, завжди

готовий прийти на допомогу. Але борцем він так і не стане, а перетвориться у вічного емігранта, що доживає свої дні в Америці.

Ореол самотності постійно оточує Равіка. Він завжди наодинці зі своїми сумними думками, зі своєю озлобленістю, ненавистю й важкими спогадами. Серед безлічі біженців з Німеччини, Австрії, Франції Іспанії, гнаних фашистської чумою, Равік, сам такий же емігрант, однак, не шукає зближення з ними.

Незважаючи на те, що окремі образи емігрантів змальовані більш сильно й виразно, ніж у романі «Возлюби ближнього свого», основна емігрантська маса й тут виглядає як страждаюча, роз'єднана, що зазнає однієї біди. Тільки так її й сприймає герой.

Прекрасно знаючи Париж і Францію, Ремарк у той же час обходить ряд реальних явищ французького життя. Він зовсім не дає відчуття, що все відбувається в країні, де рух Опору набуде незабаром величезного розмаху. У Равіка, що був учасником боротьби іспанських республіканців і в'язнем гестапо, не виникає навіть думки, що є шлях загальної боротьби з фашизмом із усією ненависною системою. Ремарк начебто не хоче зауважувати, що існує Народний фронт, який організовує опір народу. Після важких пошуків і сумнівів до них примикали багато чесних інтелігентів і патріотів, як це показали у своїх творах Л. Арагон, Жан Лаффіт і інші письменники. З героями Ремарка цього не відбувається, особистість у його творах залишається відособленою від передового руху мас, хоча й солідарною з ним, заперечуючи варварство.

У романі картина прийдешнього окреслено як хитка перспектива. У поведженні Равіка з'являється навіть деякий відтінок фаталізму після здійснення акту розправи. Він знає, що буде арештований разом із іншими емігрантами, тому що гітлерівські війська вже вступають у Францію, але все-таки повертається в готель, де його й затримує поліція. Задане Равіком самому собі питання — «що ж далі?» — так і залишається без відповіді.

Думка про фатальну повторюваність воєн і важких потрясінь у житті людства неодноразово з'являється в романі. Вона звучить у словах епізодичного персонажу, людини, що дивиться на загономобілізованих: «Завтра і мені йти... Батька вбили минулої війни. Діда в сімдесят один рік. А завтра і мені йти. Стара історія. Вона тягнеться вже сотні років» [5, 144]. У внутрішніх монологів Равіка ця песимістична філософія з'являється в безпосередньому вигляді. Міркуючи про закони розвитку всесвітньої історії, Равік з гіркою констатує не тільки вічну повторюваність подій, але й їхній трагічний характер, заперечуючи, власне кажучи, ідею суспільного прогресу: «...Усе це вже траплялося багато разів. Неправда, віроломство, убивства, Варфоломійські ночі, корупція, нескінченні війни...» [5, 146].

Ремарк зіставляє фашистський кошмар із жорстокістю середньовіччя. Таке порівняння це, уже використане іншими німецькими письменниками – антифашистами (Л. Фейхтвангер, Г. Надь), знайде в романі більш розгорнуте вираження, причому, з характерним фрейдистським нальотом: жорстокість фашистів буде трактуватися як інстинкт первісної орди.

Подібні зіставлення є вже й тут — це думки Равіка про відроджене Середньовіччя, коли він згадує бузувірство Хааке. Однак ці порівняння мають у Ремарка насамперед емоційний характер і аж ніяк не спрямовані на оцінку націонал-соціалізму як соціального явища [4, 14].

Герой Ремарка — завжди самотня людина, яка не знає ні сім'ї, ні дому. Він квартирант, тимчасовий мешканець: його тривожному, нестійкому існуванню якнайбільше відповідає готель. «Далеко не всі люди можуть розпоряджатися власним життям, як будинком, який можна все розкішніше обставляти меблями спогадів, — пояснює своїй коханій доктор Равік — інший проводить життя в готелях, в багатьох готелях. Роки закриваються за ним, як двері окремих номерів». Батьки — десь далеко в минулому, у іншому житті, вони померли або загинули. Дітей немає. І обґрунтування те ж. «У століття, коли все рушиться, знов і знов, з мурашиною завзятістю будувати солідне життя? — думає Равік... — Краще перечекати, а потім відкопувати живцем похоронених» [5, 214]. Він ні з ким і ні з чим не зв'язаний по-справжньому, він вільний від багатьох залежностей і забобонів, але цій самотній свободі, спокусливій на перший погляд, навряд чи позаздриш. Це свобода неабиякої людини, що втратила ґрунт під ногами, що живе в приголомшеному світі, в «лихолітті між двома катастрофами», як висловився одного разу Равік. Сама земля, що мчить у неймовірно величезному просторі, здається йому недостатньо надійною, історія видається низкою кривавих злочинів, обманів, демагогії, фанатизму. Для сорокалітнього емігранта Равіка прихід до влади фашистів, гестапівські застінки, бої в Іспанії — страшний досвід минулого, що перекрив спогади про смертовбивство Першої світової війни, і він не сумнівався в близькості катастрофи ще більш жахливої. «Світ обійнятий апатією й безвольно котиться в прірву війни... Відстрочення — ще рік відстрочення — ось єдине, за що ще вистачало сил боротися. Відстрочення й у цьому — скрізь і усюди» [5, 218].

Ремарк застає свого героя на відчутті переходу, відстрочення лихоліття між якимись подіями — що відтриміли і грядущими. «Тільки відстрочення. А що не відстрочення? Хіба не все на світі — тільки відстрочення?» [5, 218].

Якийсь час видається, що для Равіка, наприклад, такою опорою може бути його робота — благородна, гуманна праця лікаря, здатна зайняти всі помисли, дати відчуття своєї необхідності іншим людям, зв'язки з ними. До речі, ця людина, що викликає величезну симпатію, — навряд чи не єдиний із головних героїв Ремарка, у кого є професія по-справжньому не випадкова, насущна, улюблена (інших автор частіше за все наділював заняттями, які для нього самого були побічними, нікого з них не зробивши, проте, письменником). Але ця робота в Німеччині не захистила його від рук гестапо, а в еміграції придбала все той же, майже примарний відтінок. Позбавлений права на лікарську практику. Равік оперує в чужих клініках, анонімно;

пацієнт інший раз не бачить його в обличчя і вважає своїм рятівником іншого. Така праця може доставляти професійне задоволення, але не позбавляє від самотності й туги.

«Тріумфальна арка» знаменує собою вершину в висвітленні Ремарком емігрантської теми. Наступні його романи про емігрантів, як і «Возлюби ближнього свого», не відрізняються такою активною і глибокою антифашистською спрямованістю. Сцени єдиноборства героя-антифашиста з гітлерівцями в цих романах менш вагомі і виразні як у ідейному, так і художньому плані. У них немає філософських роздумів, зв'язаних із роллю особистості в боротьбі, що відбувається. Гуманізм Ремарка в «Тріумфальній арці» більш глибокий і усвідомлений, насильство тут виправдане в ім'я звільнення людей. Загально-гуманістичні ідеї Ремарка доповнюються і збагачуються гострою соціальною характеристикою Франції, її фальшивої демократії, її правлячих кіл часів уряду Петена, що потурають нацистам [3, 218].

ЛІТЕРАТУРА

1. Иностранная литература (Литература века (кр.стол), 1971, №12.- С.181.
2. Девекин В. Не сгоревшие на костре. Немецкая антифашистская литература 1933 – 1945 годов. М., 1979. — 124 с.
3. Евнина Е.М. Западноевропейская литература. М.: Советский писатель, 1970. — 321 с.
4. Журавська Ю. Зарубіжний антифашистський роман. – Київ, 1976. — 128с.
5. Ремарк Э.М. Тримфуальная арка. – М.Художественная литература, 1991. — 419 с.
6. Ремарк Э.М. Возлюби ближнего своего – М.Художественная литература, 1990. — 208 с.

Резюме. Стаття посвячена дослідженню особистого пошуку життєвих цінностей в романі «Триумфальна арка» Е.М.Ремарк. Автором розглядається емігрантська тема, яка є вершиною розкриття даної тематики.

Ключевые слова: емігрантська тема, ракурс, емігрант, суспільні цінності, духовне содержание.

The summary. The article deals with research of personal seeking of life values in novel Arch triumphal by E.M.Remark. The emigrant thema which is the top of given thematics is considered..

Key words: emigrant theme the angle emigrant social values spiritual contents.

Одержано редакцією 26.10.2009

УДК:84. 112. 2-31. 09

Л.В. МОРОЗ

РОМАН-СПОВІДЬ "ЧОРНИЙ ОБЕЛІСК": ОСОБИСТІСНЕ ОСМИСЛЕННЯ ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА Й ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Резюме. В статті проаналізовано особистісне осмислення історії людства й життя людини в романі «Чорний обеліск» Е.М. Ремарк, охарактеризовано пафос твору, описано гротескні форми оповіді.

Ключові слова: обрис, перебільшення, сатира, психологія, літературне середовище.

Проблема дослідження історії людства й життя людини в романі «Чорний обеліск» Е.М. Ремарк знайшла відображення в працях багатьох науковців. Так, вітчизняні критики як Т. Мотильова, Д. Затонський, Д. Наливайко та ін. Значну увагу приділили саме аналізу роману «Чорний обеліск», як роману – сповідь.

Метою даної статті є дослідження особистісного осмислення історії людства й життя людини в романі Е.М. Ремарк «Чорний обеліск».

Отже, завданнями нашої статті стали:

1. Простежити особистісне осмислення історії людства й життя людини в романі Е.М. Ремарк «Чорний обеліск».

Проаналізувати співвідношення об'єктивного і суб'єктивного в романі Е.М. Ремарк «Чорний обеліск».

У творчому розвитку Ремарка-антифашиста й пацифіста роман «Чорний обеліск» - важлива віха особистісного осмислення історії: людства і свого власного життя. Написаний після романів, у яких була показана гітлерівська армія, радянсько-німецький фронт, концтабір, німецька еміграція в роки Другої світової війни, «Чорний обеліск» висвітлює новий матеріал, поглиблюючи антифашистську тему в творчості Ремарка Письменник прагне виявити джерела фашизму, економічні й моральні умови зародження нацистської ідеології в 20-і роки. І не випадково дія роману віднесена до весни 1923 року. У листопаді того ж року Гітлер зробить першу спробу захоплення влади. Цей шлях згубний для Німеччини її народу, як і для будь-якої іншої країни. У жагучих попередженнях Ремарка укладена безсумнівна актуальність роману: описуючи минуле, письменник звертається до сучасників із закликом не допустити жорстоких помилок у майбутньому.

За своєю загальною тональністю «Чорний обеліск» істотно відрізняється від попередніх творів письменника. Уперше велику питому вагу здобуває сатира. Авторська іронія нерідко переходить у сарказм. Для роману характерний і своєрідний романтичний настрій, що виникає в зв'язку з показом світу душевнохворої Ізабелли, любові до неї героя, його переживань і сприйняття ним її божевільних поривів і мрій. Художня новизна роману відзначалася в цілому В. Днепровим, а також Р. Орловим, що писав: «Очевидну перевагу

ЗМІСТ

<i>Рогозя А.М. Кропивко І.М. Данілова Н.Р.</i> З історії розвитку каталонської поетичної школи.	3
<i>Миронюк В.М.</i> Діалогічність автора і героя в малій прозі марка черемшини.	7
<i>Михальчук Н.О.</i> Лінгвальні засоби вираження індивідуального стилю автора у прозі Р.Баха.	12
<i>Нестерук В.М.</i> Постмодерністська деконструкція як поєднання текстуальних стратегій.	20
<i>Сербина Т.Г.</i> Речевая агрессия в политическом дискурсе СМИ.	24
<i>Палій В.П.</i> Національно-культурні особливості фразеологічних одиниць із соматичним компонентом у французькій та українській мовах.	27
<i>Козіцька О.А.</i> Функціональний діапазон вставних одиниць у сучасних українських художніх та публіцистичних текстах.	29
<i>Замашина С.М.</i> Особливості лексичного складу англійської мови за межами сполученого королівства.	34
<i>Ярута Н.П.</i> Особливості американської документальної літератури хіх століття.	38
<i>Мороз Л.В.</i> Особистісний пошук життєвих цінностей в романі «Тріумфальна арка».	41
<i>Мороз Л.В.</i> Роман-сповідь "Чорний обеліск": особистісне осмислення історії людства і життя людини.	45
<i>Воробйова І.А.</i> Власні імена у творах Агати Крісті.	52
<i>Воробйова І.А.</i> Власні імена в англійських та українських фразеологізмах.	57
<i>Воробйова Л.М.</i> Національно-культурна семантика фразеологізмів з опорним компонентом "Серце" (на матеріалі української, російської та англійської мов).	62
<i>Зубілевич М.І., Бігунова С.А.</i> Importance of listening comprehension skills.	65
<i>Купчик Л.Є.</i> компаративний аналіз семантичного аспекту фразеологічних одиниць з компонентом «вода» (на матеріалі німецької, англійської та української мов).	71
<i>Косолапов В.І.</i> Портрети британських лексикографів: Ерік Партрідж і Майкл Ранделл.	75
<i>Цаль Т.В.</i> Лексико-семантичні трансформації англо-українського перекладу фахової лексики з економіки.	79
<i>Синевич Б.М.</i> Мистецтво як джерело національної екзистенції письменників "Празької школи".	82
<i>Франчук О.Є.</i> Debate Techniques for Exploring True Stories behind Jonathan Swift's Satire. (Part 1).	87
<i>Миколайчук А.І.</i> Південне мовлення у романній прозі У. Фолкнера.	92
<i>Самковська А.С.</i> Англомовний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних студій.	99
<i>Хмель В.А.</i> Міфологема тіні у романі патріка зюскінда «Парфуми».	103
<i>Турко І.-М.Б.</i> Футуризм та його витоки у світовому літературному процесі.	107
<i>Король О.Ю.</i> З історії дослідження художньої біографічної літератури.	109
<i>Олексійчук Ю.В.</i> Однослівні інтернет-протологізми в словниковому запасі сучасної англійської мови.	115
<i>Кузло Н.М.</i> Особливості перекладу термінів освітньої галузі.	121
<i>Старух О.В.</i> Поняття „Жіноча ідентичність” у світлі гінокритичних теорій.	126
<i>Джава Н.А.</i> Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht: Wie geht das in der Praxis? (Aus der Praxis - für die Praxis)	129
<i>Липиніна О.Л.</i> Didaktische Überlegungen zur „Hauslektüre"	134
<i>Грипич С.Н.</i> Проблематика творів Марка Твена у контексті американської літератури доби реалізму.	138
<i>Поліщук О.С.</i> До питання про тпологію фразеологічних одиниць в англійській мові.	140
<i>Поліщук О.С.</i> Національна специфіка структурно-семантичної моделі фразеологічної одиниці (на матеріалах англійської та української літератури).	145
<i>Відомості про авторів.</i>	149

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ. ІНОЗЕМНІ МОВИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 1

Відповідальний редактор збірника Мороз Л.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Ніколайчук Г.І.
Технічний редактор Котяз О.
Комп'ютерна верстка Кречмаровський В.Л.

Підписано до друку 25.12.2009 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 25,02. Обл. вид. арк. 29,1. Замовлення № 85/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

А – 43   **Актуальні проблеми сучасної філології. Іноземні мови: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 1.— Рівне: РДГУ, 2010. — 152 с.**

ISBN 966 — 7281 — 10 — 01.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2